Trafikutskottets betänkande 1984/85:28

om vissa telefrågor (prop. 1984/85:100 bil. 8 och prop. 1984/85:158)

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen *dels* i budgetpropositionens bilaga 8 under avsnittet H. Telekommunikationer, *dels* i proposition 1984/85:158 om vissa telefrågor. I anslutning härtill behandlas vidare motioner om telefrågor m. m. som lagts fram *dels* under den allmänna motionstiden 1985, *dels* med anledning av proposition 1984/85:158.

I betänkandet redovisas de olika synsätt på inriktningen och omfattningen av televerkets uppgifter som återfinns i propositionerna samt i borgerliga resp. vpk-motioner. Enligt utskottet tillgodoses intresset av goda telekommunikationer bäst genom att televerkets breda verksamhet bibehålls. Det innebär att utskottet ansluter sig till det synsätt som redovisas i propositionerna. En kraftig satsning på utbyggnaden av telenätet kommer att göras under den kommande treårsperioden. Televerket och dess dotterbolag kommer att investera sammanlagt 19,6 miljarder kronor under perioden. Utskottet godtar vidare regeringens förslag att televerkets monopol beträffande telefonapparater kopplade till telenätet upphävs den 1 november 1985. Endast typgodkända (T-märkta) telefoner skall få anslutas till televerkets nät. En basapparat av hög kvalitet och med underhåll utan extra kostnad skall normalt ingå i abonnemanget.

Statens aktier i Ericsson Information Systems AB, som förvaltas av Teleinvest AB, överlåts till Telefonaktiebolaget L M Ericsson för en köpeskilling av 50 milj. kr.

Slutligt beslut om verksamhetsformen för televerkets industridivision, Teli, bör fattas först efter förnyade överläggningar mellan televerket och de fackliga organisationerna.

Till utskottets betänkande har fogats tre reservationer som är gemensamma för m-, c- och fp-ledamöterna och som behandlar inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet, televerkets monopolområde samt Telis verksamhetsform. Vpk-ledamoten har avgett reservationer inom samma ämnesområden.

SJÄTTE HUVUDTITELN

Proposition 1984/85:100 bilaga 8

Regeringen har i proposition 1984/85:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet) under avsnitt H. Telekommunikationer (s. 101–125) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i propositionen har förordats rörande inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet och investeringar under perioden 1985/86–1987/88 och att bemyndiga regeringen att besluta om avvikelser därifrån,

2. godkänna att televerkets verksamhet skall inriktas på de soliditets-, räntabilitets- och servicemål som anges i televerkets treårsplan för budgetåren 1985/86–1987/88,

3. till Försvarsinvesteringar vid televerket för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag på 11 330 000 kr.

Vidare har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande departementschefen har anfört

dels om televerkets finansieringsfunktion,

dels om monopolavgränsningen m. fl. frågor under rubriken Övriga frågor.

Proposition 1984/85:158 om vissa telefrågor

Regeringen (kommunikationsdepartementet) har i proposition 1984/85:158 föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna att de av televerket genom Teleinvest AB förvaltade aktierna i Ericsson Information Systems AB (EIS) överlåts till Telefonaktiebolaget L M Ericsson,

2. televerkets monopol beträffande telefonapparater anslutna till televerkets nät upphävs den 1 november 1985 på det sätt som har förordats i propositionen,

3. godkänna vad i propositionen har anförts om Telis verksamhetsform.

Vidare har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande departementschefen har anfört om televerkets roll, planeringen av kabel-TV-nät och televerkets myndighetsutövning.

Motionerna

Motioner framlagda under den allmänna motionstiden 1985

I motion 1984/85:439 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 10–14),

10. att riksdagen beslutar upphäva televerkets monopol på telefonapparater,

11. att riksdagen beslutar att provningsverksamhet och typgodkännande av teleprodukter skall ske av en särskild myndighet skild från televerket,

12. att riksdagen beslutar att begära att regeringen låter utreda televerkets och dess dotterbolags ställning.

13. att riksdagen beslutar att Teli skall ombildas till bolag den 1 juli 1985,

14. att riksdagen beslutar om en sådan uppskrivning av televerkets statskapital att inleveranserna till statsbudgeten blir ytterligare 300 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit.

I motion 1984/85:626 av Börje Stensson (fp) och Anna Wohlin-Andersson (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär sådana initiativ att samtliga abonnenter inom Östergötlands län återfinns i någon av länets katalogdelar.

I motion 1984/85:1069 av Per Petersson m. fl. (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om snabba förbättringar och förstärkningar av telenätet i norra Sverige samt regler för teletaxor som ger alla innevånare i en kommun samma telefonsamtalskostnad vid kontakt med den egna kommunens centralort och förvaltning.

I motion 1984/85:1374 av Björn Molin m. fl. (fp) yrkas

1. att riksdagen beslutar uttala att televerkets monopolställning bör begränsas på ett sådant sätt att myndighetsfunktion och affärsverksamhet skiljs,

2. att riksdagen hos regeringen anhåller om en utredning om överföring av den konkurrensutsatta delen av televerkets ämnesområde till ett eller flera fristående bolag,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning av organisationen och verksfunktionen inom televerket,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om överförande av Teli till bolagsform.

I motion 1984/85:1955 av Rolf Clarkson m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 15 delvis, 17 och 19),

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att televerket skall ges möjlighet att självt styra sin byggnadsverksamhet,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att televerket skall ges beslutanderätt över teletaxorna,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Teli skall överföras till aktiebolagsform den 1 juli 1985.

I motion 1984/85:1961 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder i syfte att införa postnummer i telefonkatalogen.

I motion 1984/85:1966 av Sven Henriesson m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om monopolavgränsningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om finansieringen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att inriktningen av televerkets verksamhet, vad gäller fiberoptik och bredband, hålls fri från kortsiktiga profitintressen och underordnas regionalpolitiska mål,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att verkställande direktören för televerket inte bör vara ordförande i verkets styrelse.

I motion 1984/85:1997 av Rune Ångström (fp) yrkas att riksdagen i skrivelse till regeringen uttalar sig för ett tvådelat taxesystem med en lokaltaxa och en rikstaxa, enhetlig för hela riket.

I motion 1984/85:2299 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas att riksdagen beslutar att inleveranserna från televerket skall ökas med 300 milj. kr. fr. o. m. budgetåret 1985/86.

Motiveringen till yrkandet finns i motion 1984/85:2295 (fp).

I motion 1984/85:2554 av Rolf Clarkson m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att televerket skall lämnas tillstånd att avskaffa monopolet för telefonapparater,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om avvecklingsplan för övriga monopol utom vad avser telenätet,

3. att riksdagen hos regeringen begär utredning om de servicemässiga, regional-, sysselsättnings- och näringspolitiska konsekvenserna av ett avskaffande av monopolet avseende telenätet.

I motion 1984/85:2563 av Marianne Karlsson (c) yrkas att riksdagen hos regeringen föreslår tillsättande av en utredning som utvärderar effekterna av föreslagna investeringar i telenätet och hur detta påverkar såväl konsumenter som skattebetalare samt utreder effekterna av påskyndade betalningsrutiner i det svenska samhället.

Motioner framlagda med anledning av proposition 1984/85:158

I motion 1984/85:3131 av Rolf Clarkson m. fl. (m, c, fp) yrkas

1. att riksdagen beslutar att med beaktande av vad som i motionen anförs om underhållsfrågor helt upphäva televerkets monopol på telefonapparater, abonnentväxlar och höghastighetsmodem,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om den konkurrensutsatta verksamheten inom televerket,

3. att riksdagen beslutar att Teli överförs till bolag den 1 juli 1985,

4. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen i uppdrag att överföra televerkets nuvarande provning och typgodkännande av teleprodukter till annan myndighet,

5. att riksdagen beslutar begära att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning med uppgift att utifrån de riktlinjer som anges i motionen lägga

förslag om dels televerkets framtida roll, funktion och organisation, dels statens engagemang i övrigt på teleområdet.

I motion 1984/85:3132 av Sven Henricsson (vpk) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om strategin på telekommunikationsområdet inkl. dess industriella bas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att televerkets styrelse korrekt skall återspegla de partipolitiska maktförhållandena i landet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att Teli bör fortsätta i verksform.

Bakgrund

Televerket skall tillgodose samhällets och enskildas behov av säkra telekommunikationer till låg kostnad och med god kvalitet. Verket har på teleområdet ett övergripande ansvar för kommunikationssystemet i landet. De ekonomiska krav som statsmakterna ställer på verket skall uppfyllas. Telefonerna och andra produkter och tjänster inom området talkommunikation är basen för verksamheten. Därutöver arbetar televerket med teleanknutna informationssystem för data, text och bild. Verket sköter distributionen av Sveriges Radios radio- och TV-program och ansvarar för hushållningen med radiofrekvenser.

Genom riksdagens beslut i december 1980 (prop. 1980/81:66, TU 1980/81:9, rskr. 1980/81:132) fastlades riktlinjer för televerkets framtida verksamhet. Televerkets ledning och styrelse tilldelades ansvaret för att de samlade resurserna inom koncernen används på effektivast möjliga sätt.

Teleinvest AB bildades med uppgift att äga och förvalta fastigheter och aktier samt att sköta vissa inom koncernen gemensamma funktioner. Fr. o. m. den 1 juli 1984 svarar Teleinvest AB för den upplåning på den allmänna kreditmarknaden som erfordras för såväl televerket som bolagssektorn. Teleinvest AB ägde den 1 juli 1984 aktier i 15 företag, varav 11 är helägda.

Riksdagsbeslutet innebar att de konkurrensutsatta delarna av verksamheten skulle särredovisas och bära sina egna kostnader. Övergångsvis innebar detta vissa prishöjningar som i några fall var kraftiga.

Sedan lång tid tillbaka har Sverige den högsta telefontätheten i världen. Detta har stor betydelse när det gäller att tillgodose ett växande behov av data- och textkommunikation.

Av budgetpropositionen framgår att televerket i sin *treårsplan* för 1985/86–1987/88 anför att framkomligheten i nätet har förbättrats men att situationen fortfarande är otillfredsställande inom vissa områden. För att effektivisera telenätet, ge bättre framkomlighet och fler tjänster till kunderna planerar

televerket därför mycket stora *investeringar* i nätet. Övergång till digital teknik och utbyte av gamla telefonstationer är därvid av grundläggande betydelse.

En rad *servicemål* anges i treårsplanen. Då de sätts görs en avvägning mellan pris och kvalitet enligt marknadens krav.

Televerkets *telefontaxor* är låga internationellt sett. I jämförelse med utvecklingen av övriga priser i Sverige har teletaxorna också haft en lägre ökningstakt.

I budgetpropositionen lämnas vidare en redogörelse för televerkets tjänster.

På *datakommunikationsområdet* hade Sverige vid slutet av 1983 ett närmare dubbelt så stort antal anslutningar per invånare som de "datatätaste" västeuropeiska länderna i övrigt. Motsvarande statistik saknas för utomeuropeiska länder som USA och Canada, men mycket pekar enligt treårsplanen på att Sverige och USA utvecklas på samma sätt. Televerket erbjuder datatrafik såväl i telefonnätet som i särskilda nät. Enligt verkets bedömning är de svenska priserna för datatrafik låga internationellt sett. Den snabba ökningen av teletrafiken från och till datorer samt textkommunikationen har stor betydelse för behovet att öka nätets kapacitet.

Telextjänsten har hittills dominerat televerkets utbud av textkommunikationstjänster men ersätts nu i allt större utsträckning av mer avancerade tjänster. Fr. o. m. den 1 november 1984 upphörde televerkets ensamrätt att tillhandahålla terminaler för anslutning till telexnätet.

Teletex kan i många avseenden betraktas som en avancerad telextjänst. Teletexterminaler tillhandahålls av televerket i konkurrens med andra leverantörer.

Telefax introducerades i början av 1980-talet och innebär att man via telefonnätet kan överföra text, bilder etc., en slags fjärrkopiering.

Datavision ger möjlighet att via en terminal nå databaser med lagrad information av olika slag. Kunden kan genom Datavisions-tjänsten med enkla handgrepp söka information i databaser.

Televerket deltar aktivt i den försöksverksamhet med *kabel-TV* som riksdag och regering har lagt fast. Förutom för distribution av TV-program kan näten även komma att utnyttjas för teletjänster och långsiktigt integreras med det ordinarie telenätet.

Den nya automatiska *nordiska mobiltelefontjänsten* ger abonnenterna tillgång till moderna teletjänster, t. ex. medflyttning och vidarekoppling. Den har blivit en stor framgång också utanför Norden, inte minst till gagn för svensk exportindustri.

Utskottet

1. Inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet m. m.

Televerket har en bred verksamhet inom teleområdet. Verksamheten bedrivs inom ramen för de ekonomiska krav som statsmakterna ställer, och verket skall tillämpa de taxor som regeringen bestämmer.

Televerkets roll och myndighetsutövning samt inriktningen och omfattningen av dess verksamhet behandlas både i budgetpropositionen (prop. 1984/85:100 bil. 8) och proposition 1984/85:158 om vissa telefrågor. I fortsättningen hänvisas till budgetpropositionen resp. telepropositionen.

I telepropositionen framhåller föredraganden att televerket hittills har fyllt sin telepolitiska uppgift mycket väl. En bidragande orsak till detta anses vara att verket arbetat på hela telekommunikationsområdet, dvs. inom både nät- och terminalområdet och såväl som tillhandahållare, användare och tillverkare. Verksamheten bedrivs i allt högre grad i konkurrens med privata företag. Verket bör, självt eller genom de bolag vars aktier verket förvaltar, också i fortsättningen få driva televerksamhet som konkurrerar med privat företagsamhet. Föredraganden påpekar särskilt att tillhandahållandet av nättjänster inte i något industriland helt skilts från tillhandahållandet av apparater som skall anslutas till nätet. Televerket skall bedriva den verksamhet som är konkurrensutsatt på samma villkor som konkurrenterna. Denna verksamhet särredovisas i räkenskaperna. Genom sin starka ställning på den svenska telemarknaden har televerket givetvis vissa fördelar. Verkets konkurrenter, som i högsta grad utgörs av internationellt verksamma storföretag, har andra fördelar i konkurrensen. Riksrevisionsverket granskar och deltar fortlöpande i utvecklingen av metoderna för särredovisning. Föredraganden anser att en tillräcklig säkerhet därigenom skapas så att den konkurrensutsatta verksamheten inte subventioneras av övrig verksamhet.

Det övergripande ansvaret för telekommunikationerna innefattar också att televerket skall initiera, finansiera och självt driva forsknings- och utvecklingsarbete inom telekommunikationsområdet.

I telepropositionen berörs vidare reglerna för hur telefonerna och annan teleutrustning, som skall anslutas till nätet, provas och godkänns av televerket. Anslutningsgodkännandet görs nu av ett särskilt kontor inom televerkets centrallaboratorium. Provningen kan ske i televerket eller i annat laboratorium som verket bedömer har erforderlig kompetens och självständighet. I den mån proven visar att villkoren är uppfyllda måste verket godkänna utrustningen för anslutning. Skulle kunden vara missnöjd med godkännandekontorets beslut kan detta överklagas till teleanslutningsnämnden. Televerkets provning av produkter avsedda att anslutas till telenätet är i princip att anse som officiell provning.

Enligt föredraganden har den nuvarande ordningen i praktiken visat sig fungera mycket väl. Hittills har således ingen klagat hos teleanslutningsnämnden. Det kan ändå, från principiella utgångspunkter, finnas skäl att se

över handläggningsordningen. Nuvarande ordning har tillämpats under drygt tre år och den har under denna tid successivt ändrats. En översyn av lagen om officiell provning pågår. De europeiska teleförvaltningarna arbetar med att harmonisera de olika ländernas regler för provning och godkännande. Det kan enligt föredraganden därför vara lämpligt att söka bedöma om utvecklingen motiverar några förändringar. En särskild utredningsman kommer att tillkallas för att se över reglerna för provning och godkännande av teleutrustning. Översynen skall syfta till att bedöma vilket system som bäst tillgodoser de intressen som är berörda.

I sammanhanget behandlas även televerkets myndighetsutövning i fråga om frekvensförvaltning. Radiofrekvenser är en resurs med begränsad tillgång. För varje radiosändare tas en del av resursen i anspråk, och hushållning är därför nödvändig. Verkets uppgift är att tilldela frekvenser och föreskriva tekniska och operativa förutsättningar för användningen. Den nuvarande ordningen inbjuder enligt propositionen till ifrågasättande av om denna myndighetsutövning utnyttjas för att på ett otillbörligt sätt gynna verkets egna affärsintressen. Föredraganden anser därför att nämnda utredare också skall belysa televerkets myndighetsutövande roll i fråga om frekvensförvaltningen.

I motion 1984/85:3131 (m, c, fp) anförs att televerket i dag fungerar både som ett statligt affärsverk med vidsträckta faktiska monopol och som en statlig myndighet med bl. a. provningsuppgifter. Men verket fungerar också som ett öppet konkurrerande affärsföretag. Dessa samtidiga roller innebär enligt motionärerna stora inbyggda risker. Televerkets funktioner bör därför renodlas. Den konkurrensutsatta verksamheten bör helt skiljas från televerket. Fristående bolag bör bildas, vilka i inledningsskedet kan ägas av staten men som successivt bör privatiseras.

Motionärernas förslag innebär således att televerket behåller ansvaret för telenätets drift samt för övervakningen av telefonins och dataöverföringens kvalitet på detta nät. Härigenom garanteras samma grundläggande teleservice i landets olika delar. Det är enligt motionen nödvändigt att televerket koncentrerar sina krafter på att upprätthålla ett väl fungerande telefonnät. På detta område är det viktigt att aktuella investeringar snarast kan genomföras.

I motion 1984/85:1374 (fp) framförs liknande synpunkter.

I motion 1984/85:3131 (m, c, fp) förordas att televerkets nuvarande provning och typgodkännande av teleprodukter överförs till annan myndighet.

I motion 1984/85:439 (c) väcks förslag med liknande innehåll.

I motion 1984/85:3131 (m, c, fp) begärs en parlamentarisk utredning med uppgift att utifrån de riktlinjer som anges i motionen lägga fram förslag om dels televerkets framtida roll, funktion och organisation, dels statens engagemang i övrigt på telecområdet.

I motionerna 1984/85:439 (c) och 1984/85:1374 (fp) begärs utredningar med motsvarande uppgifter.

I motion 1984/85:3132 (vpk) understryks betydelsen av att televerket har en bred verksamhet. Vidare anförs att utvecklingen inom svensk televerksamhet är en av de viktigaste industripolitiska frågorna. Strategin för telekommunikationsområdet bör därför inriktas på en total integration av den svenska tele- och datasektorn.

I motion 1984/85:1966 (vpk) framhålls att televerkets verksamhet, vad gäller fiberoptik och bredband, bör hållas fri från kortsiktiga profitintressen och underordnas regionalpolitiska mål. Motionärerna menar bl. a. att satsningen på bredbandstekniken är klart storstadsinriktad. Frågan om servicen för mera avlägsna och glest bebyggda områden förefaller komma i andra hand trots dessa regioners större behov av kommunikation.

Utskottet vill i likhet med föredraganden betona vikten av att televerket, som förvaltare av ett telenät, verkar och skaffar sig breda kunskaper inom hela telekommunikationsområdet. Den syn på televerkets roll som redovisas i motion 1984/85:3131 (m, c, fp) är enligt utskottets mening alltför snäv. Televerket bör ha ett tillfredsställande underlag för att bygga ut nätet och anpassa det till kundernas behov. Det svenska televerket har, i motsats till övriga europeiska teleförvaltningar, sedan länge haft en omfattande egen industriell verksamhet och en därmed sammanhängande omfattande utvecklingsverksamhet. Verket har genom egna utvecklingsinsatser åstadkommit konkurrenskraftiga produkter och system som tillverkas inom televerkets industrier (Teli). Därigenom har televerket också uppnått en starkare ställning gentemot andra leverantörer. Resultatet av televerkets utvecklingsinsatser har även varit till nytta för övrig svensk teleindustri och bidragit till svenska exportframgångar.

Enligt utskottets uppfattning tillgodoses intresset av goda telekommunikationer bäst genom att televerkets breda verksamhet bibehålls. Den verksamhet som bedrivs i verkets bolag bör vara ett naturligt stöd och komplement till televerkets egen, och den bör vara inordnad i en koncernstrategi. Televerket skall enligt utskottets mening ha ett övergripande ansvar för telekommunikationerna i hela landet, vilket innebär att även sociala och regionalpolitiska hänsyn måste tas.

Som framgår av telepropositionen avser regeringen tillkalla en särskild utredningsman med uppgift att se över dels formerna för godkännande av privatägd teleutrustning, dels frekvensförvaltningens myndighetsutövning. I avvaktan på resultatet av denna översyn är enligt utskottets mening någon åtgärd med anledning av motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 11 och 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 4 inte påkallad. Utskottet anser inte heller att det finns behov av någon särskild utredning om televerkets roll, vilket har begärts i motion 1984/85:3131 (m, c, fp). Det nya treårsplanesystemet ger enligt utskottets mening goda möjligheter för regering och riksdag att

åstadkomma en övergripande styrning av televerkskoncernen som inriktas på de väsentliga målen. Hur målen skall uppnås bör överlämnas åt verket och dess styrelse att bestämma.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i budgetpropositionen om inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet under perioden 1985/86–1987/88. Vidare bör enligt utskottets mening vad föredraganden har anfört i telepropositionen om televerkets roll och myndighetsutövning lämnas utan erinran.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionerna 1984/85:439 (c) yrkandena 11 och 12, 1984/85:1374 (fp) yrkandena 1–3, 1984/85:1966 (vpk) yrkande 3, 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkandena 2, 4 och 5 samt 1984/85:3132 (vpk) yrkande 1.

I motion 1984/85:1955 (m) begärs att televerket skall ges möjlighet att självt *styra sin byggnadsverksamhet* på ett med dess konkurrenter likartat sätt.

I samma motion föreslås också att televerket skall ges *beslutanderätt över teletaxorna*.

Televerket har för sin lokalförsörjning skyldighet att samråda med byggnadsstyrelsen. För uppförande av vissa lokaler krävs regeringens medgivande. När det gäller teletaxorna beslutar regeringen om samtalsmarkeringsavgiften och abonnemangsavgifter. Vidare är inträdesavgiften maximerad. Övriga taxor beslutas av televerket.

Utskottet har i det tidigare redovisat de samhälleliga kraven på televerket, t. ex. de sociala och regionalpolitiska hänsyn som måste beaktas. Utskottet är därför inte berett att förorda de förändringar som begärs i motionen, varför densamma i berörda delar avstyrks.

I motion 1984/85:1966 (vpk) anförs att den verkställande direktören för televerket inte bör vara ordförande i *televerkets styrelse*.

I motion 1984/85:3132 (vpk) betonas att den politiska förankringen av televerksamheten måste förstärkas. Ansvaret för det viktiga samhällsområde som telekommunikationerna utgör kan inte överlåtas till en styrelse som inte återspeglar de politiska kraftförhållandena i riket och där generaldirektören är självskriven som ordförande.

Vad gäller frågan om verksledningens och styrelsens roll i ett affärsverk vill utskottet erinra om det arbete som bedrivs av utredningen om statliga myndigheters ledning (C 1983:04). Utredningen kommer inom kort att avge sitt betänkande. Utskottet anser därför inte att det finns skäl att föregripa resultatet av den fortsatta beredningen inom regeringskansliet av de sålunda berörda frågorna.

Utskottet finner mot denna bakgrund att motionerna 1984/85:1966 (vpk) yrkande 4 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 2 nu bör lämnas utan riksdagens åtgärd.

2. Inriktningen och omfattningen av televerkets investeringar m. m.

I budgetpropositionen redovisas televerkets treårsplan. Den innebär en kraftfull satsning på investeringar i telenätet. Nätet skall både byggas ut och moderniseras. Bakgrunden är den mycket snabba ökningen av efterfrågan på telekommunikation i allmänhet och datakommunikation i synnerhet, vilken i vissa fall lett till problem med framkomligheten.

Moderniseringen innebär övergång från analog till digital teknik (datateknik), bl. a. genom införande av AXE-systemet i telefonstationerna.

Investeringsvolymen för televerkskoncernen, dvs. inkl. bolagssektorns investeringar, under perioden 1984/85–1986/87 beräknas bli 1,6 miljarder kronor högre än enligt bedömningen i föregående treårsplan som redovisades för riksdagen.

Orsaken härtill är enligt budgetpropositionen framför allt behovet av att snabbt förbättra framkomligheten i nätet samt att skapa beredskap för en förväntad trafikökning på dataöverföringsområdet. Jämfört med förra årets treårsplan har även investeringar i kabel-TV-nät planerats in.

Televerkets egna investeringar, som under den kommande treårsperioden svarar för 80 % av hela koncernens investeringsprogram på 19,6 miljarder kronor, beräknas till totalt 15,8 miljarder i löpande priser. Av investeringarna avser 12,5 miljarder kronor kapacitetshöjningar och förbättringar av nätet.

Föredraganden ansluter sig till den syn på investeringarnas inriktning och omfattning som framgår av televerkets treårsplan och betonar vikten av att framkomligheten i nätet hålls hög i hela landet. Investeringsprogrammet speglar enligt föredraganden en ökad ambition att komma till rätta med framkomlighetsproblemen i nätet och att snabbt möta förändringar i efterfrågan. Televerket skall i framtiden betydligt snabbare än för närvarande kunna anpassa nätet till efterfrågan.

Genom verkets goda ekonomiska resultat och de nya möjligheterna att ta upp lån som riksdagen beslutat om är det möjligt att genomföra mycket stora investeringar under perioden. Dessa är enligt budgetpropositionen nödvändiga inte bara för att öka kapaciteten utan också för att verket skall kunna tillgodogöra sig en ny och bättre teknik vilket kommer verkets kunder till godo. Föredraganden föreslår att inriktningen av verkets investeringsplan och den föreslagna totalvolymen av investeringarna godkänns samt att regeringen inhämtar ett bemyndigande av riksdagen att medge smärre avvikelser från planens inriktning och totalvolym.

Utskottet har ingenting att erinra mot vad föredraganden har anfört om inriktningen och omfattningen av televerkets investeringar under den period som televerkets treårsplan omfattar. Utskottet finner det även vara en praktisk ordning att regeringen kan medge smärre avvikelser härifrån. Regeringens förslag i nu nämnda delar i budgetpropositionen tillstyrks följaktligen.

I motion 1984/85:2563 (c) föreslås att en *utredning tillsätts om effekterna av föreslagna investeringar i telenätet* och hur dessa påverkar såväl konsumenter som skattebetalare. Utredningen bör vidare se på effekterna av påskyndade betalningsrutiner i det svenska samhället.

I televerkets treårsplan redovisas varje år bl. a. effekterna av teleinvesteringarna. Någon särskild utredning med anledning av motion 1984/85:2563 (c) anser därför inte utskottet vara påkallad, varför motionen avstyrks.

I treårsplanen redovisas också *televerkets servicemål* för både hushållsmarknaden och företagsmarknaden, vilka föredraganden ansluter sig till.

Utskottet anser i likhet med föredraganden att den av televerket föreslagna avvägningen av servicenivån är rimlig. Verket har sålunda ett ansvar för att servicen i fråga om framkomlighet, underhåll och leveranser hålls på en hög nivå över hela landet. Samtidigt måste servicenivån ständigt avvägas mot kostnader och pris med hänsyn till kundernas önskemål i olika avseenden. Det nya systemet för styrning av televerket som nu etablerats bör ytterligare kunna utvecklas. T. ex. bör det vara av intresse att fördjupa diskussionen av investeringarnas relation till servicemålen, avvägningen mellan olika servicemål och ekonomiska mål samt uppföljningen av måluppfyllelsen. Televerkets rullande treårsplan bör vara den naturliga utgångspunkten för en sådan diskussion.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet att riksdagen godkänner att televerkets verksamhet inriktas på de servicemål som anges i budgetpropositionen.

I budgetpropositionen erinras om att riksdagen den 7 mars 1984 beslöt (FiU 1983/84:25, rskr. 1983/84:142) medge att regeringen fr. o. m. den 1 juli 1984 upptar lån för televerkets verksamhet. Regeringen har därefter delegerat upplåningsrätten till televerket. Riksdagen har vidare den 25 april 1984 (prop. 1983/84:100 bil. 8, TU 1983/84:16, rskr. 1983/84:249) medgett att televerket finansierar icke konkurrensutsatta abonnentutrustningar via finansbolaget Telefinans AB. Dessutom har riksdagen i samma beslut bemyndigat regeringen att fastställa ramar för de garantiåtaganden som televerket kan behöva göra. Besluten innebär att all kapitalanskaffning till televerket kommer att göras utanför statsbudgeten av televerket självt eller genom verkets bolag.

Föredraganden anmälde i förra årets budgetproposition att en arbetsgrupp med företrädare för regeringskansliet, riksbanken, riksgäldskontoret och televerket skulle behandla de närmare formerna för televerkets låneverksamhet. Gruppen avslutade sitt arbete under våren 1984. I budgetpropositionen lämnas en utförlig redovisning av gruppens överväganden. Gruppen har framför allt behandlat frågan om samordningen av televerkets upplåning med den övriga statliga upplåning som görs av riksgäldskontoret. De praktiska arrangemangen för att ordna kapitalanskaffningen bör enligt

föredraganden utformas så att största möjliga effektivitet kan uppnås för televerkskoncernen som helhet. Samtidigt måste emellertid beaktas att televerket är en del av staten och alltså inte en självständig juridisk person.

I motion 1984/85:1966 (vpk) redovisas tveksamhet mot uppluckringen av tidigare gällande finansieringsregler. Motionärerna noterar dock att riksgäldskontorets och riksbankens kontrollfunktion särskilt har framhållits.

Utskottet har inga erinringar mot vad föredraganden har anfört om *televerkets finansieringsfunktion* och finner inte anledning att frångå vad riksdagen beslutade förra året om delegerad upplåningsrätt. Utskottet avstyrker därför motion 1984/85:1966 (vpk) yrkande 2.

I budgetpropositionen föreslås att 11,3 milj. kr. anvisas till *försvarsinvesteringar vid televerket*. Medelsbehovet avser investeringar för reservtelefonnätet, förstärkta lokaler, radio, materialförsörjning i krig och televerkets ledning i krig. Beloppet skall inte tillföras statskapitalet.

Utskottet tillstyrker förslaget.

3. Soliditets- och räntabilitetsmål för televerket

Enligt gällande riksdagsbeslut skall televerkets långsiktiga mål vara att åstadkomma en real avkastning på eget kapital som uppgår till 3 %. Vidare skall verkets soliditet, dvs. verkets eget kapital i relation till de totala tillgångarna, kvarstå på en fortsatt hög nivå.

Enligt föregående treårsplan beräknades det reala avkastningsmålet på 3 % kunna uppnås. Enligt föreliggande treårsplan beräknas räntabiliteten under 1984/85 nu bli lägre. Försämringen kan i huvudsak förklaras av ändrade redovisningsprinciper. Under åren därefter beräknas realavkastningen bli högre än 3 %.

I budgetpropositionen föreslår föredraganden att televerkets verksamhet den närmaste treårsperioden inriktas på de soliditets- och räntabilitetskrav som angetts i verkets treårsplan.

I motionerna 1984/85:439 (c) och 1984/85:2299 (fp) hemställs att inleveranserna från televerket skall ökas med 300 milj. kr.

Riksdagen beslutade (prop. 1983/84:100 bil. 8, TU 1983/84:16, rskr. 1983/84:249) under föregående riksmöte om statens avkastningskrav på televerket. Ett nytt fast statskapital bildades genom att vissa av televerkets fastigheter värderades till ett marknadsvärde. Statens krav på överskott skall baseras på detta statskapital och räntesatsen sattes till statens avkastningsränta. Verksamheten och därmed teleabonnenterna bör inte belastas med kostnader som verket inte självt kan påverka eller förutse.

Utskottet anser inte att det finns skäl att tillstyrka en ökad inleverans från televerket genom att ändra de regler som riksdagen har beslutat. Detta skulle nämligen innebära att teleabonnenterna belastas med kostnader som verket inte självt kan påverka eller förutse. Den uppfattning som föredraganden

redovisat i budgetpropositionen om soliditets- och räntabilitetsmål för televerkets verksamhet bör enligt utskottet godkännas. Motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 14 och 1984/85:2299 (fp) avstyrks följaktligen.

4. Televerkets monopolområde

Televerkets monopolområde utgörs av abonnentväxlar, telefoner och viss anslutningsutrustning för datakommunikation. Motiven för dessa monopol är bl. a. tekniska, ekonomiska och regionalpolitiska. Det har ansetts rimligt att televerket såsom förvaltare och byggare av statens allmänna telenät skall ha inflytande över kraven på den utrustning som skall få anslutas till detta nät. Utrustningen får inte störa funktionen i nätet.

Bibehållandet av nuvarande ordning har starkt försvårats genom de gränsdragningsproblem som uppkommer genom att det blir allt vanligare att telefonifunktionen byggs in i data/textterminaler som inte omfattas av monopolet. Nuvarande regler kan innebära att televerket får svårigheter att tillgodose kundernas berättigade önskemål om sådana nya, effektiva, kombinerade kommunikationslösningar.

Likaså försvåras nuvarande ordning genom förekomsten av s. k. pirattelefoner som inte får anslutas till det allmänna telenätet. Enligt televerkets bedömning är i dag mer än 10 % av alla nylevererade telefoner "pirattelefoner". De flesta uppfyller inte de krav som måste ställas utifrån internationella överenskommelser om telefonitjänstens tekniska kvalitet.

Televerkets monopolområde behandlas i både budgetpropositionen och telepropositionen.

I telepropositionen föreslår regeringen att anslutningsmonopolet för telefoner slopas fr. o. m. den 1 november 1985. Enligt föredragandens mening är telefonitjänsten en grundläggande nyttighet som bör erbjudas alla till ett rimligt pris över hela landet. Inträdesavgiften för ett huvudabonnemang är därför densamma oavsett televerkets kostnader i det enskilda fallet. Undantag härifrån görs endast för abonnemang i vissa fritidshus. Ett slopande av anslutningsmonopolet ändrar inte detta förhållande. Föredraganden framhåller att ett sådant regionalpolitiskt ansvar även i fortsättningen bör gälla för televerkets tillhandahållande av telefonapparater. Till abonnemanget bör därför normalt höra en basapparat av hög kvalitet. I dag bärs kostnaderna för underhåll av vanliga telefoner solidariskt av abonnenterna. Förslaget i propositionen innebär ingen ändring i det avseendet. Bassortimentet skall utöver apparaten bestå av nödvändiga komplement för handikappade. Det bör finnas möjlighet att erbjuda ett abonnemang till reducerat pris utan apparat exempelvis till den som redan har en basapparat eller till företag som skaffar abonnemanget för datakommunikation. Det bör enligt telepropositionen ankomma på televerket att bestämma de närmare formerna för tillhandahållandet av telefonapparater.

I telepropositionen föreslås vidare att endast telefonapparater med

typgodkännande (T-märkning) får kopplas in på det allmänna telenätet. Det innebär att televerket får bättre möjligheter att hindra störningar i telenätet som förorsakas av apparater av otillfredsställande kvalitet. Då det gäller telefonautomater för offentlig telefoni finns inte samma tekniska problem varför det för dessa telefoner inte heller föreslås ändrade regler.

Enligt de förslag som lämnas i teleproposition**en** kommer televerkets monopol då det gäller anslutningar till det allmänna telenätet att i fortsättningen inskränka sig till abonnentväx**lar** och dataanslutningsutrustningar (modem) för höga hastigheter. Dessa utrustningar utgör på ett annat sätt än telefonapparaterna en del i telenätet och är närmare knutna till telenätets funktion. Det är enligt föredraganden nödvändigt att bibehålla televerkets samlade ansvar för telenätet inkl. abonnentväxlarna. Endast därigenom kan man i ett litet land som Sverige även i framtiden ta till vara de fördelar som den tekniska utvecklingen ger inom telekommunikationsområdet. Föredraganden anser att det är till fördel för landet att vi har *ett* helt dominerande telenät av hög kvalitet.

I motionerna 1984/85:439 (c) och 1984/85:2554 (m) hemställs att televerkets monopol på telefonapparater upphävs.

I motion 1984/85:2554 (m) begärs dels en avvecklingsplan även för övriga monopol, utom vad avser telenätet, dels en utredning om de servicemässiga, regionala, sysselsättnings- och näringspolitiska konsekvenserna av ett avskaffande av monopolet avseende telenätet.

I motion 1984/85:1966 (vpk) framhålls att televerkets apparatmonopol också är en industripolitisk och regionalpolitisk fråga. Ändringar av monopolgränserna måste föregås av en noggrann prövning av de sociala och regionalpolitiska effekterna.

I motion 1984/85:3131 (m, c, fp) förordas att televerkets monopol på telefonapparater, abonnentväxlar och höghastighetsmodem helt upphävs.

Utskottet godtar regeringens förslag att televerkets monopol beträffande telefonapparater kopplade till telenätet upphävs den 1 november 1985. Ett slopande av anslutningsmonopolet får dock inte ändra det faktum att telefonitjänsten är en grundläggande nyttighet som bör erbjudas alla till ett rimligt pris över hela landet. Televerkets dominerande ställning är enligt utskottets mening en god grund för att verket även framgent skall kunna erbjuda sina tjänster till låga priser, svara för en god handikappanpassning, hålla hög framkomlighet och kvalitet i nätet samt i övrigt ligga i främsta ledet när det gäller teknisk utveckling. Denna dominerande ställning är vidare en förutsättning för att den utjämnande taxestrukturen för de grundläggande teletjänsterna skall kunna upprätthållas. Förslaget i motionerna 1984/85:2554 (m) och 1984/85:3131 (m, c, fp) skulle ändra detta förhållande och leda till ökade kostnader för hushållsabonnenterna och glesbygdens abonnenter. Utskottet anser därför inte att det nu finns någon anledning till förändringar utöver dem som regeringen har föreslagit. Den tekniska

utvecklingen kan dock komma att medföra ändrade förutsättningar som motiverar en anpassning av monopolavgränsningen. Då det gäller modemer bör televerket självt även fortsättningsvis få göra anpassningar av anslutningsreglerna. Utskottet vill i sammanhanget påpeka att televerket inte har något legalt monopol på att driva telenät.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet telepropositionens förslag i nu berörd del. Då syftet med motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 10, 1984/85:1966 (vpk) yrkande 1 och 1984/85:2554 (m) yrkande 1 torde få anses tillgodosett bör de lämnas utan någon riksdagens åtgärd. Motionerna 1984/85:2554 (m) yrkandena 2 och 3 samt 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 1 avstyrks.

I budgetpropositionen erinras i avsnittet Övriga frågor om att televerket enligt 1980 års riksdagsbeslut skall följa den tekniska utvecklingen och anpassa monopolgränsen efter denna. Detta innebär inte – understryker föredraganden – att verket självt kan besluta om grundläggande förändringar i monopolavgränsningen. Principiella förändringar i inriktningen av televerkets verksamhet bör underställas riksdagens prövning.

Vad föredraganden sålunda anfört har inte givit utskottet anledning till erinran.

5. Telis verksamhetsform

I telepropositionen föreslås att ett slutligt beslut om Telis verksamhetsform bör fattas först efter förnyade överläggningar mellan televerket och de fackliga organisationerna. Riksdagen har beslutat (prop. 1980/81:66, TU 1980/81:9, rskr. 1980/81:132) att Teli skall överföras till bolagsform. Enligt senare beslut skall det ske den 1 juli 1985. Föredraganden anser dock att en viktig förutsättning för att Teli i framtiden skall kunna arbeta framgångsrikt är att televerket och de fackliga organisationerna har en gemensam syn på Telis företagsform. Statsanställdas förbund har begärt förnyade överläggningar med televerket i frågan. I telepropositionen anförs att beslut om en slutlig organisationsform för Teli bör anstå i avvaktan på resultatet av dessa överläggningar. Förslag om Telis verksamhetsform bör emellertid föreläggas riksdagen senast i nästa budgetproposition.

I motionerna 1984/85:439 (c), 1984/85:1374 (fp), 1984/85:1955 (m) och 1984/85:3131 (m, c, fp) begärs att Teli överförs till bolagsform den 1 juli 1985.

I motion 1984/85:3132 (vpk) anförs att Teli bör fortsätta i verksform.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att en samstämmighet inom televerket om handlingslinjerna i organisationsfrågan är viktig. Ett slutligt beslut i frågan bör därför anstå tills överläggningarna är avslutade. Teli bör därför inte överföras till bolagsform den 1 juli 1985. Utskottet avstyrker följaktligen motionerna 1984/85:439 (c), 1984/85:1374 (fp), 1984/85:1955 (m), 1984/85:3131 (m, c, fp) och 1984/85:3132 (vpk) i berörda delar.

6. Televerkets tjänster och taxor

I motion 1984/85:626 (fp, c) begärs att uppgifter om samtliga abonnenter inom Östergötlands län återfinns i någon av länets delar av telefonkatalogen. Uppgifter om de abonnenter som bor i Östergötlands län bör återfinnas både i någon av Linköpings- eller Norrköpingsdelarna och i den katalog där de nu finns.

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat detta motionskrav på en sammanhållen *telefonkatalog för Östergötlands län*. Utskottet anser nu liksom tidigare att det bör ankomma på televerket att avväga önskemål om telefonkatalogens utformning mot kravet på rimliga kostnader.

Utskottet avstyrker därför motionen.

I motion 1984/85:1961 (s) förordas att postnummer införs i telefonkatalogen. Det skulle medföra ökade kostnader för televerket, medan postverket skulle få betydande besparingar. Enligt motionärerna skulle det totalt sett inte bli någon större merutgift.

Utskottet vill erinra om att frågan om *postnummer i telefonkatalogen* under en lång tid har diskuterats inom postverket och televerket. Att införa postnummer framför varje adress skulle medföra en omfattande förändring. Den har betraktats som alltför kostsam. Ett alternativ, som också har prövats, är att ta med postnummerförteckningen i telefonkatalogen. Det bör dock enligt utskottets mening även i fortsättningen ankomma på televerket att efter diskussioner med postverket göra nödvändiga avvägningar av kostnader och serviceförbättringar.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motionen.

I motion 1984/85:1069 (m) påtalas att näringsliv och förvaltningen i *norra Sverige* får stora fördelar om televerket snabbt förbättrar *telenäten* så att alla de möjligheter telekommunikationerna erbjuder kan utnyttjas. I motionen anförs vidare att vi har kommit en bit på väg mot ett rundare Sverige när det gäller *teletaxorna*. Mycket återstår dock, bl. a. bör reglerna för telefontaxor ändras så att alla invånare i en kommun får möjlighet till samma samtalskostnad vid kontakt med den egna kommunens centralort och förvaltning.

I motion 1984/85:1997 (fp) förordas ett *tvådelat taxesystem* med en lokaltaxa och en enhetlig rikstaxa. Om ett sådant system skulle införas skulle det enligt motionären höja kostnaden för hela landet med 2–3 %, medan en abonnent i avlägsna delar av Norrland skulle få en sänkning av telekostnaden med 30–40 %.

Utskottet har i det tidigare redovisat den snabba utbyggnad och modernisering av telenätet som kommer att genomföras under den närmaste treårsperioden. Utbyggnaden styrs av nuvarande och förutsedd efterfrågan på olika teletjänster och sker med hänsyn tagen till nuvarande och förutsedd teknik. Starkt pådrivande är i första hand den ökade datatrafiken.

Denna utbyggnad av telekommunikationer innebär enligt propositionen att en mycket stor telekapacitet – även för datakommunikation – kommer att

finnas varhelst i landet efterfrågan finns. De fasta avgifterna kommer liksom nu att vara lika i hela landet.

Televerkets telefontaxa har sju avståndsintervall. Antalet intervall har så småningom minskats och gränsen för den högsta telefontaxan går vid 27 mil. Telefonsamtal över längre avstånd betingar således samma taxa som gäller för avståndet 27 mil. Taxan på det allmänna datanätet har tre avståndsintervall, och för datakommunikationstjänster via TELEPAK gäller en svensk, en nordisk och en internationell taxa. Enligt televerkets bedömning kommer avstånden att betyda allt mindre för kostnaderna. Kostnaderna och därmed taxorna blir i stället alltmer beroende av den tid nätet belastas. Den taxereform som genomfördes i januari 1983 är enligt utskottets mening ett steg i rätt riktning, då den innebar en fortsatt utjämning av kostnaderna för lång- resp. kortväga teletrafik. Den tekniska utvecklingen på telekommunikationsområdet leder enligt vad utskottet har erfarit till att överföringskostnaderna – och därmed taxorna – blir allt mindre beroende av avstånden.

Redan i dag gäller i princip en enhetlig taxa för alla telefonabonnenter i en kommun för telefonsamtal till den egna kommunens centralort. Enligt vad utskottet erfarit finns dock i några få kommuner ett mycket begränsat antal abonnenter för vilka televerket inte har bedömt det som ekonomiskt försvarbart att genomföra principen fullt ut. Dessa abonnenter ringer å andra sidan för lokalsamtalstaxa till angränsande kommuns centralort.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1984/85:1069 (m) och 1984/85:1997 (fp).

7. Övriga frågor

I budgetpropositionen redovisas den omläggning av taxorna för telefonsamtal inom landet som genomfördes den 12 januari 1983. Syftet med omläggningen var att åstadkomma en jämnare belastning på telefonnätet genom att en viss del av trafiken skulle flyttas från de hårt belastade förmiddagstimmarna måndag – fredag till andra tider. Enligt föredraganden blev effekterna av det nya taxesystemet som väntat. Belastningen på telefonnätet har jämnats ut över dygnet, vilket innebär att nätet utnyttjas bättre.

I budgetpropositionen behandlas också vissa frågor om prissättningen av televerkets tjänster. Föredraganden betonar därvid att televerkets konkurrensutsatta verksamheter skall särredovisas och helt bära sina egna kostnader. Televerkets prissättning för olika produkter skall spegla kostnaderna.

Utskottet har inga erinringar mot vad föredraganden har anfört i budgetpropositionen om *det nya taxesystemet och prissättningen.*

I telepropositionen föreslås att de 9,5 % av aktierna i Ericsson Information Systems AB (EIS) som förvaltas av televerket genom Teleinvest AB överlåts till Telefon AB L M Ericsson för en köpeskilling av 50 milj. kr.

Utskottet tillstyrker förslaget.

I telepropositionen anger föredraganden att någon särskild plan för utbyggnaden av kabel-TV-näten i landet inte behöver fastställas. Etableringsfrihet bör få råda i fråga om nätanläggning. Den tekniska standardiseringen av näten bör, med hänsyn till kostnaderna och osäkerheten om kabel-TV-nätens roll i det framtida telenätet, tills vidare ske på frivillighetens grund. Vidare bör enligt föredraganden televerket konkurrera med andra företag om kabel-TV-utbyggnaden. Det bör ligga i verkets intresse att vara öppet för samarbete såväl med fastighetsägare som med andra nätanläggare.

Utskottet föreslår att riksdagen lämnar utan erinran vad föredraganden har anfört i telepropositionen om *planeringen av kabel-TV-nät.*

8. Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet m. m.*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag i denna del i proposition 1984/85:100 bil. 8 samt med avslag på motionerna 1984/85:439 (c) yrkandena 11 och 12, 1984/85:1374 (fp) yrkandena 1–3, 1984/85:1966 (vpk) yrkande 3, 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkandena 2, 4 och 5 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 1
   a. godkänner vad föredragande departementschefen har förordat i proposition 1984/85:100 bil. 8 om inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet under perioden 1985/86–1987/88,
   b. lämnar vad föredragande departementschefen har anfört i proposition 1984/85:158 om televerkets roll och myndighetsutövning utan erinran,
2. beträffande *televerkets beslutanderätt över byggnadsverksamheten*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1955 (m) yrkande 15 i denna del,
3. beträffande *televerkets beslutanderätt över teletaxorna*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1955 (m) yrkande 17,
4. beträffande *televerkets styrelse*
   att riksdagen lämnar motionerna 1984/85:1966 (vpk) yrkande 4 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 2 utan åtgärd,
5. beträffande *inriktningen och omfattningen av televerkets investeringar*
   att riksdagen godkänner vad föredragande departementschefen i proposition 1984/85:100 bil. 8 förordat om inriktningen och omfattningen av televerkets investeringar under perioden 1985/86–1987/88 samt bemyndigar regeringen att besluta om avvikelser därifrån,
6. beträffande *utredning om effekterna av investeringar i telenätet*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2563 (c),

7. beträffande *televerkets servicemål*
att riksdagen godkänner att televerkets verksamhet inriktas på de servicemål som anges i televerkets treårsplan för budgetåren 1985/86–1987/88,
8. beträffande *televerkets finansieringsfunktion*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:1966 (vpk) yrkande 2 lämnar utan erinran vad föredragande departementschefen i proposition 1984/85:100 bil. 8 härom anfört,
9. att riksdagen till *Försvarsinvesteringar vid televerket* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag på 11 330 000 kr.,
10. beträffande *soliditets- och räntabilitetsmål för televerket*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag i denna del i proposition 1984/85:100 bil. 8 samt med avslag på motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 14 och 1984/85:2299 (fp) godkänner att televerkets verksamhet inriktas på de soliditets- och räntabilitetsmål som anges i televerkets treårsplan för budgetåren 1985/86–1987/88,
11. beträffande *televerkets monopolområde*
att riksdagen
a. med bifall till regeringens förslag i denna del i proposition 1984/85:158 och med avslag på motionerna 1984/85:2554 (m) yrkandena 2 och 3 samt 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 1 godkänner att televerkets monopol beträffande telefonapparater anslutna till televerkets nät upphävs den 1 november 1985 på det sätt som föredragande departementschefen förordat,
b. lämnar motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 10, 1984/85:1966 (vpk) yrkande 1 och 1984/85:2554 (m) yrkande 1 utan åtgärd.
c. lämnar vad föredragande departementschefen har anfört i proposition 1984/85:100 bil. 8 om monopolavgränsningen utan erinran,
12. beträffande *Telis verksamhetsform*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag i denna del i proposition 1984/85:158 och med avslag på motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 13, 1984/85:1374 (fp) yrkande 4, 1984/85:1955 (m) yrkande 19, 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 3 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 3 godkänner vad föredragande departementschefen härom anfört,
13. beträffande *televerkets tjänster och taxor*
att riksdagen
a. avslår motion 1984/85:626 (fp, c) om telefonkatalog för Östergötlands län,
b. avslår motion 1984/85:1961 (s) om postnummer i telefonkatalogen,
c. avslår motion 1984/85:1069 (m) om telenäten och teletaxorna i norra Sverige,

d. avslår motion 1984/85:1997 (fp) om tvådelat taxesystem,

14. beträffande *det nya taxesystemet och prissättningen*
att riksdagen lämnar vad föredragande departementschefen i proposition 1984/85:100 bil. 8 anfört härom utan erinran,

15. att riksdagen bemyndigar regeringen att godkänna att de av televerket genom Teleinvest AB förvaltade aktierna i Ericsson Information Systems AB (EIS) överlåts till Telefonaktiebolaget L M Ericsson,

16. beträffande *planeringen av kabel-TV-nät*
att riksdagen lämnar vad föredragande departementschefen i proposition 1984/85:158 anfört härom utan erinran.

Stockholm den 9 maj 1985

På trafikutskottets vägnar
KURT HUGOSSON

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Rune Torwald (c), Olle Östrand (s), Sven-Gösta Signell (s), Rune Johansson (s), Per Stenmarck (m), Margit Sandéhn (s), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk), Göran Riegnell (m), Anna Wohlin-Andersson (c) och Ingrid Andersson (s).

Reservationer

1. Inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet m. m. (mom. 1)

Rolf Clarkson (m), Rune Torwald (c), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Göran Riegnell (m) och Anna Wohlin-Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet vill" och på s. 10 slutar med "samt 1984/85:3132 (vpk) yrkande 1" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till den slutsats som redovisas i motion 1984/85:3131 (m, c, fp) att televerkets funktioner bör renodlas. Den konkurrensutsatta verksamheten bör helt skiljas från televerket. På olika konkurrensutsatta områden bör fristående bolag bildas. Målet bör vara att successivt privatisera dessa bolag.

Enligt utskottets mening fungerar televerket i dag både som statligt affärsverk med vidsträckta faktiska monopol och som statlig myndighet med bl. a. provningsuppgifter. Men televerket fungerar också som öppet konkurrerande affärsföretag. Dessa samtidiga roller innebär självfallet stora inbyggda risker. Under senare år har i takt med att rollkonflikten skärpts en alltmer växande kritik riktats mot televerket. Framför allt har det gällt

misstankar om att televerket utnyttjat sin monopolskyddade verksamhet för att gynna sina konkurrensutsatta verksamheter.

Det är enligt utskottet nödvändigt att televerket koncentrerar sina krafter på att upprätthålla ett väl fungerande telefoninät. På detta område är det viktigt att aktuella investeringar snarast kan genomföras. Samma grundläggande teleservice bör garanteras i landets olika delar.

Provningsverksamheten och typgodkännanden m. m. bör läggas i en annan myndighet än televerket, t. ex. hos statens provningsanstalt. Samtidigt bör möjligheten att anlita olika laboratorier givetvis stå kvar.

Slutsatsen av den principiella syn på telefrågorna som utskottet ovan redovisat blir att en parlamentarisk utredning bör tillsättas med uppgift att utifrån dessa riktlinjer lägga förslag om dels televerkets framtida roll, funktion och organisation, dels statens engagemang i övrigt på teleområdet.

Det här sagda innebär att motion 1984/85:3131 (m, c, fp) i berörda delar (yrkandena 2, 4 och 5) tillstyrks och att regeringens syn på inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet m. m. avvisas. Genom detta ställningstagande torde syftet med motionerna 1984/85:439 (c) yrkandena 11 och 12 och 1984/85:1374 (fp) yrkandena 1–3 få anses tillgodosett. Motionerna 1984/85:1966 (vpk) yrkande 3 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 1 avstyrks.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet m. m.*

   att riksdagen med anledning av propositionerna 1984/85:100 bil. 8 och 1984/85:158, motionerna 1984/85:439 (c) yrkandena 11 och 12 och 1984/85:1374 (fp) yrkandena 1–3 och med bifall till motion 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkandena 2, 4 och 5 samt med avslag på motionerna 1984/85:1966 (vpk) yrkande 3 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

2. Inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet m. m. (mom. 1)

Sven Henricsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet vill" och på s. 10 slutar med "samt 1984/85:3132 (vpk) yrkande 1" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet vill – – – (lika med utskottet) – – – svenska exportframgångar.

Den vertikala integrationen av televerket ned i tillverkningsledet är enligt utskottets mening en klar anvisning om att en samhällelig totalsyn på produktion och användande nu aktualiseras av själva den tekniska utvecklingen. I enlighet med vad som framhålls i motionerna 1984/85:1966 (vpk) och 1984/85:3132 (vpk) finns enligt utskottet skäl att inrikta målsättningen på

en total integration genom att åstadkomma ett avgörande socialt ägande av den svenska tele- och datasektorn. De strategiskt avgörande delarna inkl. Ericssonkoncernen borde med andra ord nationaliseras. Den motsatta vägen – en uppsplittring av televerket genom den av högerkrafterna rekommenderade ökade privatiseringen/bolagiseringen – leder till ett borttagande av de sociala och regionalpolitiska liksom beredskapspolitiska hänsynen. De krafter som förordar en sådan strategi talar om nyttan av konkurrens, men i själva verket kan här öppnas ett hot mot den nationella svenska teleindustrin via internationella monopol som ITT, IBM, Philips m. fl.

Med hänvisning till det anförda tillstyrks motionerna 1984/85:1966 (vpk) och 1984/85:3132 (vpk) i berörda delar medan motionerna 1984/85:439 (c) yrkandena 11 och 12, 1984/85:1374 (fp) yrkandena 1–3 samt 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkandena 2, 4 och 5 avstyrks.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen och omfattningen av televerkets verksamhet m. m.*
   att riksdagen med anledning av propositionerna 1984/85:100 bil. 8 och 1984/85:158, med bifall till motionerna 1984/85:1966 (vpk) yrkande 3 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1984/85:439 (c) yrkandena 11 och 12, 1984/85:1374 (fp) yrkandena 1–3 och 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkandena 2, 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

3. Televerkets styrelse (mom. 4)

Sven Henricsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som redovisas i motionerna. Den strategi för telekommunikationsområdet som utskottet tidigare har uttalat sig för måste innefatta en klarare politisk ledning på detta viktiga samhällsområde. Ansvaret kan inte överlåtas till en styrelse som inte återspeglar de politiska kraftförhållandena i riket och där generaldirektören är självskriven som ordförande.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *televerkets styrelse*
   att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:1966 (vpk) yrkande 4 och 1984/85:3132 (vpk) yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

4. Televerkets finansieringsfunktion (mom. 8)

Sven Henricsson (vpk) anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "1984/85:1966 (vpk) yrkande 2" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet delar den tveksamhet som redovisas i motion 1984/85:1966 (vpk) mot uppluckringen av tidigare gällande finansieringsregler. Utskottet noterar dock att riksgäldskontorets och riksbankens kontrollfunktion särskilt framhållits.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *televerkets finansieringsfunktion*
att riksdagen med anledning av vad som har anförts i proposition 1984/85:100 bil. 8 och med bifall till motion 1984/85:1966 (vpk) yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

5. Soliditets- och räntabilitetsmål för televerket (mom. 10)

Rune Torwald (c), Olle Grahn (fp) och Anna Wohlin-Andersson (c) anser

dels att det stycke i utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet anser" och på s. 14 slutar med "avstyrks följaktligen" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som har föreslagits i motionerna, att televerkets inleveranser till staten bör öka med 300 milj. kr.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *soliditets- och räntabilitetsmål för televerket*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag i denna del i proposition 1984/85:100 bil. 8 samt med bifall till motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 14 och 1984/85:2299 (fp) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om inleveranserna från televerket,

6. Televerkets monopolområde (mom. 11)

Rolf Clarkson (m), Rune Torwald (c), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Göran Riegnell (m) och Anna Wohlin-Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet godtar" och på s. 16 slutar med "yrkande 1 avstyrks" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet tillstyrker vad som förordas i motion 1984/85:3131 (m, c, fp) om televerkets monopolområde. Det innebär att utskottet anser att i princip all teleutrustning bör öppnas för konkurrens. Härigenom kommer konsumenterna snabbare och till lägre kostnad än för närvarande att erbjudas den rad av nya teletjänster som nu kommer fram i allt snabbare takt. Televerkets monopol på telefonapparater bör därför slopas helt, dvs. det bör vara den enskilde konsumentens val även vilken basapparat han/hon vill ha. Samtidigt bör också monopolet på abonnentväxlar upphävas. I det sammanhanget måste dock utredas hur underhållsfrågan bör lösas på såväl telefoner som växlar, så att alla delar av landet garanteras en jämbördig service.

Därutöver anser utskottet att monopolet också bör hävas på höghastighetsmodem. Detta är av särskild betydelse både för utveckling av industriella produkter och för våra möjligheter att i framtiden kunna uppehålla konkurrens i fråga om informationsförmedling.

Den avmonopolisering och öppning för konkurrens som utskottet sålunda förordar syftar till att stärka konsumentens ställning. Det är utskottets uppfattning, att en fri marknad kommer att tillförsäkra landets alla delar ett fullgott utbud och jämbördig service. Erfarenhetsmässigt har konkurrens dessutom en återhållande effekt på priserna.

Genom det anförda torde syftet med motionerna 1984/85:439 (c) och 1984/85:2554 (m) i berörda delar få anses tillgodosett.

Telepropositionens förslag och motion 1984/85:1966 (vpk) i berörda delar avstyrks.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *televerkets monopolområde*

att riksdagen

a. med anledning av regeringens förslag i proposition 1984/85:158 om att upphäva televerkets monopol på vissa telefonapparater och motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 10 och 1984/85:2554 (m) yrkandena 1–3 samt med bifall till motion 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

b. avslår motion 1984/85:1966 (vpk) yrkande 1,

c. lämnar vad föredragande departementschefen har anfört i proposition 1984/85:100 bil. 8 om monopolavgränsningen utan erinran,

7. Televerkets monopolområde (mom. 11)

Sven Henricsson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet godtar" och på s. 16 slutar med "yrkande 1 avstyrks" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet motsätter sig den uppluckring av televerkets monopol som föreslås i telepropositionen. I enlighet med den uppfattning som redovisas i motion 1984/85:1966 (vpk) vill utskottet betona att televerkets apparatmonopol också är en industriell fråga. Televerkskoncernen har exempelvis själv en apparatverkstad i Sundsvall och tillverkning av telefonväxlar i Vänersborg. Om man vill behålla en egen svensk teleindustri är det viktigt att bevaka varje uppluckring av detta monopol.

1980 års riksdagsbeslut om telefrågor (prop. 1980/81:66, TU 9, rskr. 132) betonar grundtanken att varje ändring av de nuvarande monopolgränserna skall föregås av en noggrann prövning av de sociala och regionala effekterna.

Det sagda innebär att motion 1984/85:1966 (vpk) yrkande 1 tillstyrks och regeringens förslag i motsvarande del avstyrks. Vidare avstyrker utskottet motionerna 1984/85:439 (c), 1984/85:2554 (m) och 1984/85:3131 (m, c, fp) i berörda delar.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *televerkets monopolområde*

att riksdagen

a. med bifall till motion 1984/85:1966 (vpk) yrkande 1 samt med avslag på regeringens förslag i proposition 1984/85:158 om att upphäva televerkets monopol på vissa telefonapparater och motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 10, 1984/85:2554 (m) yrkandena 1–3 och 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

b. lämnar vad föredragande departementschefen har anfört i proposition 1984/85:100 bil. 8 om monopolavgränsningen utan erinran,

8. Telis verksamhetsform (mom. 12)

Rolf Clarkson (m), Rune Torwald (c), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Göran Riegnell (m) och Anna Wohlin-Andersson (c) anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "berörda delar" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet motsätter sig det uppskov vad gäller att överföra Teli till bolagsform som föreslås i telepropositionen. Utskottet ser med oro den handlingsförlamning som uppenbarligen har drabbat regeringen, när det gäller Teli. Fullföljs inte riksdagsbeslutet snarast innebär regeringens tvehågsenhet att sysselsättningen hotas för många av de anställda inom Telikoncernen. Föredraganden har också i telepropositionen angivit klara skäl för att Teli snarast bör omvandlas till bolag. Dels ger det nya

samarbetsavtalet med Ericssonkoncernen möjligheter att utnyttja Ericssons världsomspännande försäljningsorgansation, dels innebär uppluckringen av telefonmonopolet att det blir lättare för Teli att sälja utomlands. För att dessa fördelar skall kunna utnyttjas fullt ut krävs att Teli har bolagsform. Utskottet anser därför att riksdagens tidigare beslut om bolagsbildning bör genomföras den 1 juli 1985. Det ankommer på regeringen att se till att så sker.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motionerna 1984/85:1374 (fp) yrkande 4 och 1984/85:1955 (m) yrkande 19 samt att syftet med motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 13 och 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 3 torde få anses tillgodosett. Motion 1984/85:3132 (vpk) yrkande 3 avstyrks.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *Telis verksamhetsform*
att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:1374 (fp) yrkande 4 och 1984/85:1955 (m) yrkande 19, med anledning av motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 13 och 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 3 samt med avslag på regeringens förslag i proposition 1984/85:158 i denna del och motion 1984/85:3132 (vpk) yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört härom,

9. Telis verksamhetsform (mom. 12)

Sven Henricsson (vpk) anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "berörda delar" bort ersättas med text av följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning har förutsättningarna för att överföra Teli till bolag försvunnit. Det huvudsakliga skälet för kravet på bolagsform angavs i Teliutredningen år 1983 vara den avtalsmässiga skillnaden mellan verksavtal och industriavtal (lön och pensionsförmåner) samt att televerket inte hade tillgång till statligt stöd med avsikt att stödja industrin. I likhet med vad som anförs i motion 1984/85:3132 (vpk) kan utskottet för sin del inte godta sådana skäl i dagens läge. De nya avtalen med Ericsson innebär rimligen ökade exportmöjligheter bl. a. genom nyttjande av dess världsomspännande försäljningsorganisation. Det betyder att Teli kan vara kvar i verksformen även om man självfallet på olika sätt bör eftersträva effektivaste möjliga driftsformer.

Av det sagda följer att motion 1984/85:3132 (vpk) tillstyrks samt att motionerna 1984/85:439 (c), 1984/85:1374 (fp), 1984/85:1955 (m) och 1984/85:3131 (m, c, fp) avstyrks i berörda delar.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *Telis verksamhetsform*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag i denna del i proposition 1984/85:158, med bifall till motion 1984/85:3132 (vpk) yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1984/85:439 (c) yrkande 13, 1984/85:1374 (fp) yrkande 4, 1984/85:1955 (m) yrkande 19 och 1984/85:3131 (m, c, fp) yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

minab/gotab Stockholm 1985 82769